

HOLM SUNDHAUSSEN, *Geschichte Jugoslawiens 1918—1980*, Stuttgart—Berlin—Köln—Mainz 1982, 224 str.

Knjiga dra Sundhaussena ulazi u red retkih pregleda istorije Jugoslavije koji su se pojavili poslednjih nekoliko godina, na žalost prvo na stranim jezicima i iz pera inostranih autora — u Moskvi i Pragu — a zatim i u Jugoslaviji veoma zapaženo delo dra Branka Petranovića. Sama činjenica što Sundhaussenovo delo pokriva široko nemačko jezičko područje, koje se proteže i van Nemačke, ukazuje na značaj toga pregleda istorije Jugoslavije 1918—1980. Sretna je okolnost što je to delo pisao poznavalac, uz materinji nemački, i srpskohrvatskog jezika i niza drugih svetskih i evropskih jezika što je nesumnjivo pozitivno uticalo na istraživački rad autora. Dr Sundhaussen se, uza svu jugoslovensku i nemačku literaturu o toj tematici, računajući i mnogobrojne zbornike građe, koristio i mnogim delima na drugim svetskim jezicima. Uz to, on je poznat kao vredan i pedantan istraživač, uz nemačke, i u jugoslovenskim arhivima. On je istraživačkom radu i samoj obradi materije pristupio kao naučnik, nepristrasno i slobodan od bilo kakvih kompromisnih ustupaka nekom istorijskom pravcu, političkoj opredeljenosti ili ideologiji. Njegove obrade pojedinih zbivanja i epoha građene su na svestrano kritički osmotреноj izvornoj građi i literaturi.

Potrebe budućih čitalaca i verovatno određeni zahtevi izdavača ograničili su obim knjige i svakako uticali i na istraživački i obrađivački zahvat autora. Radio je metodom zbijene i dokumentovane naučne analize koju je na potrebnim mestima dopunjavao i obogaćivao sintetizovanim uobličavanjima.

Autor je uspeo da u esencijalnom pregledu istorije Jugoslavije ravnomerno obuhvati i osvetli sve značajnije događaje i pojave koji su se odigrali na ovom osetljivom području u burnom vremenu od 1918. do 1980. Hronološka i tematska struktura dane su u skladu sa stvarnim tokovima na ovome području u naznačenom vremenu.

U prvom delu teksta (str. 12—33) izložena je predistorija ujedinjenja i stvaranja Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, u drugom delu (str. 34—76) obrađen je period parlamentarizma sa težištem na osvetljavanju procesa unutarpolitičke polarizacije u Kraljevini SHS, u trećem delu (str. 77—105) prezentiran je period diktature i samovlašća dvora i krupne buržoazije od 1929. do 1941, u četvrtom delu (str. 106—136) obrađen je period NOR-a i revolucije naroda Jugoslavije 1941—1945, u petom delu (str. 137—182) period posleratne izgradnje Jugoslavije i utemeljivanje sistema samoupravljanja i u poslednjem, šestom delu (str. 193—209) period dograđivanja sistema neposrednog samoupravljanja od 1965. do 1980.

Autor je vešto utkao u tekst niz skica i tabelarnih pregleda koji dopunjuju i obogaćuju osnovnu sadržinu knjige. Na kraju je dana selektivna bibliografija dela za tu tematiku a zatim i registar ličnosti koje se spominju u tekstu.

Sužen obim i prenapregnuta i zgusnuta sadržina teksta nisu omogućivali autoru da se upušta u šire polemike u vezi sa događajima i zbivanjima o kojima postoje različiti sudovi i gledišta. U takvim slučajevima autor je odabrao najpodesniji metod — navođenje oprečnih gledišta i ocena o pojedinim događajima kao što su, na primer, oko učesća Nemačke u pripremanju atentata na

kralja Aleksandra 1934, ocene Stojadinovićeve politike, ocene dvadesetsedmo-martovskih događaja u Jugoslaviji 1941, zatim o uticaju zbivanja u Jugoslaviji u martu i aprilu 1941. na odgađanje pohoda nemačke vojske na Sovjetski Savez i dr. U većini takvih slučajeva autor dublje analizira i ističe jedno stano-vište i sam se tako opredeljuje kao što je slučaj kod poslednjeg pitanja.

Dr Sundhaussen nepristrasno oslikava okupatorsku politiku u zemljama Jugo-slavije i zločine nemačkih nacista, drugih okupatora i njihovih saradnika. Prilikom navođenja cifara o poginulim u Jugoslaviji koristi se ciframa prihva-ćenim od istoričara na Zapadu, na primer navodi da su nemački nacisti streljali u Kragujevcu u oktobru 1941. dve do tri hiljade građana.

U celom tekstu dr Sundhaussen ističe i osvetljava progresivnu ulogu radničkog i demokratskog pokreta u vođenju jugoslovenskog društva napred, i ukazuje na nezamenjivu ulogu Josipa Broza Tita u građenju istorije naroda Jugoslavije u vremenu koje ta knjiga obrađuje.

Ta naučno obrađena knjiga mnogo će doprineti afirmaciji Jugoslavije kao važnog činioca u borbi za mir i za ravnopravne odnose među narodima u svetu.

Dušan Lukač

RADNIČKI POKRET LABINŠTINE 1921—1941. sa širim osvrtom na Istru, Labin—Rijeka 1981, 394 str.

Odbor za proslavu 60-godišnjice Labinske republike i Proštinske bune i Radničko sveučilište — Narodni muzej Labin izdali su 1981. godine knjigu s naslovom »Radnički pokret Labinštine 1921—1941« sa širim osvrtom na Istru (zapravo drugi broj Labinskog zbornika) — zbornik radova sa znanstvenog skupa posvećenog 60. godišnjici Labinske republike i Proštinske bune. Znanstveni skup održan na početku ožujka 1981. godine pod pokroviteljstvom CK SKH organizirali su Radničko sveučilište — Narodni muzej Labin u suradnji s Arhivom Hrvatske iz Zagreba, Centrom za historiju radničkog pokreta i NOR-a Istre, Hrvatskog primorja i Gorskog kotara, Historijskim arhivom, Zavodom za povijesne i društvene znanosti Istraživačkog centra Jugoslavenske akademije, te Muzejem revolucije iz Rijeke, sa Centro di ricerche storiche dell'Unione degli Italiani dell'Istria e di Fiume iz Rovinja, Historijskim arhivom i Katedrom Čakavskog sabora iz Pazina, Institutom za savremenu istoriju iz Beograda, Institutom za zgodovino delavskega gibanja iz Ljubljane, Istituto regionale per la storia del movimento di liberazione nel Friuli—Venezia Giulia iz Trsta, te Muzejem narodne revolucije iz Pule. Na skupu su pročitana 32 saopćenja razvrstana u pojedine teme, a zatim i objavljena. Nakon uvodnog izlaganja Eme Derossi-Bjelajac, u kojem je iznijela značenje skupa i povijesnih tema o kojima će se govoriti, slijedile su Labinske teme do 1921. godine. U njima pet autora govori o toj problematici. To su: Vlado Oštrić sa člankom »Labinština u istarskom radničkom pokretu 19. i početkom 20. stoljeća«, Renato Martinčić—Tulio Vorano s radom »Prilozi poznavanju štraj-